

Johann Friedrich Roos

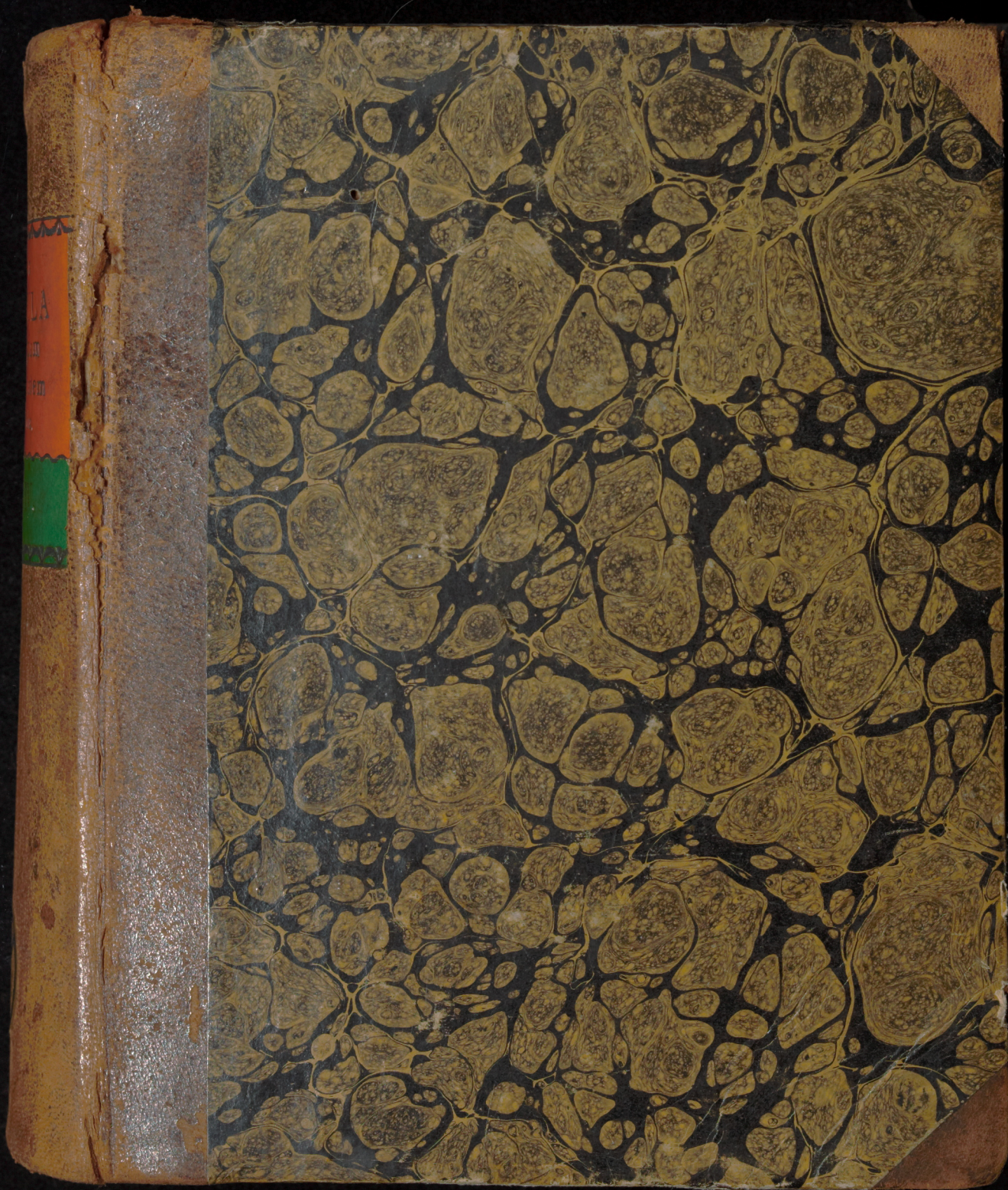
**Excursvs Ad Horatii Carm. I, I, v. 7 - 15. : Invitationi Ad Paedagogii Academici
Solemnia D. Et Aprilis MDCCLXXXIII. Celebranda Praemissvs**

Gissae: Ex Officina Braun, [1783?]

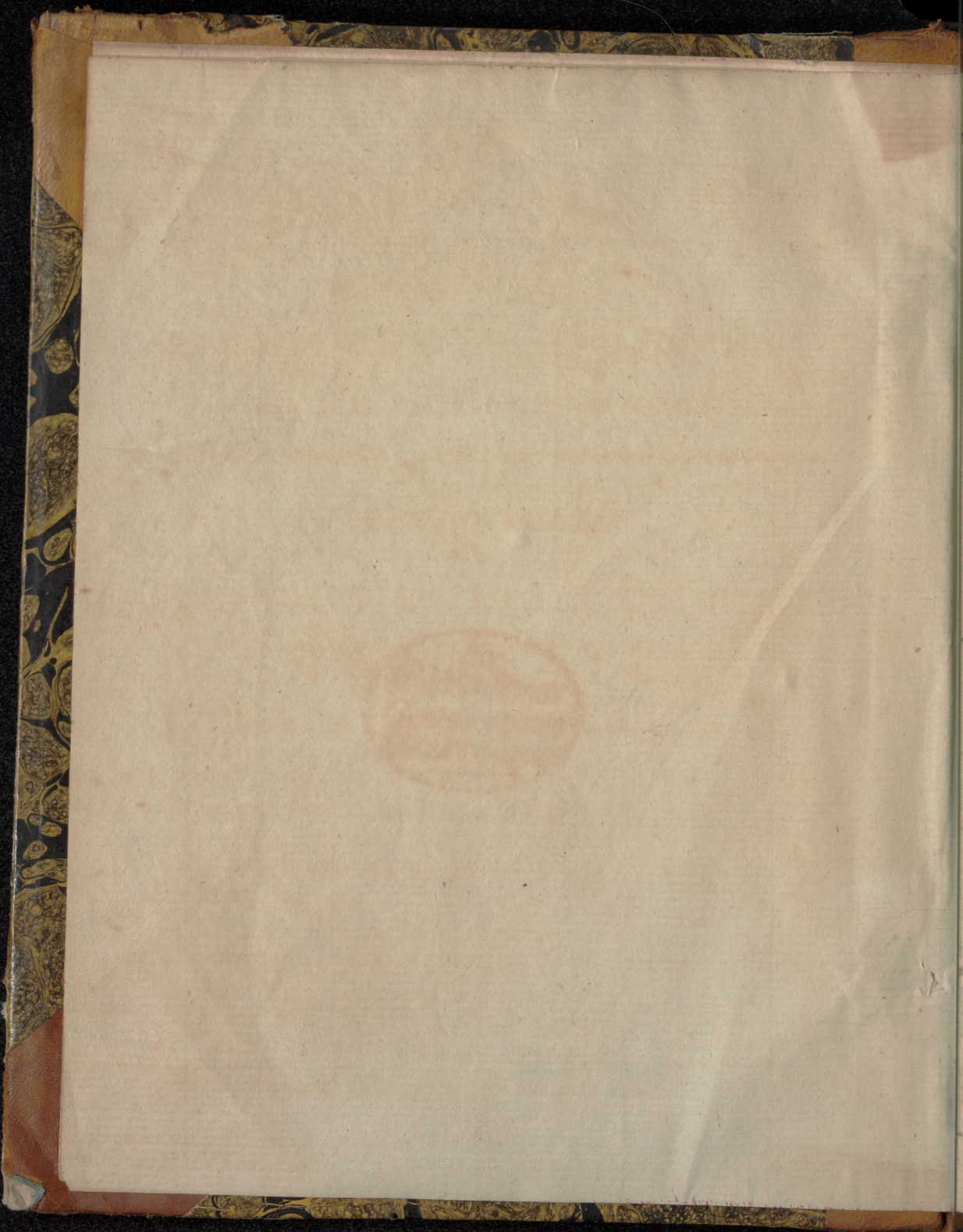
<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn875724426>

Druck Freier Zugang

Kp - 395 (4)
Kp - 395 (4)

EXCURSVS

AD

H O R A T I I

CARM. I, 1, v. 7 - 15.

INVITATIONI

AD

PAEDAGOGII ACADEMICI SOLEMNIA

D.

ET

APRILIS MDCCLXXXIII.

CELEBRANDA

PRAEMISSVS

A

M. IO. FRIDER. ROOS

PAEDAGOGII GISS. COLLEGA.

GISSAE

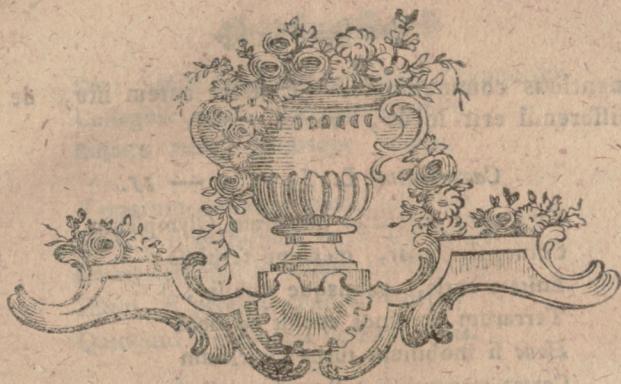
EX OFFICINA BRAVNIANA.

H O R A T I I

INSTITUTIONE ACADEMIE SOLENNIA

M. JO. FRIDER. ROSE

EX OFFICINA REYHANI

Quod apud Hieronymum olim legere me memini, esse
teu commentariolum sermonem recte scriptum, recte
distinctum, id neminem eorum, qui in interpretandis
sive sacris sive profanis scriptoribus versantur, inficiari posse
arbitror. Multa enim, seu potius innumera, cum in sacro co-
dice, tum in graecis latinisque scriptoribus, loca occurrere,
quae, nisi a vulgari verborum distinctione recesseris, sensum
vel plane nullum, vel incongruum tamen absonumque exhibe-
ant, quis est, quem fugiat? Nec dubitari potest, quin cuius,
in explicandis & recensendis antiquis auctoribus occupato, re-
ceptam verborum structuram, ubi necessarium id visum fuerit,
relinquere & aliter constituere liceat, cum tirones etiam sciant,
vetustissimos codices manu exaratos ordine continuo & absque
omnibus, quibus nunc uti solemus, distinctionum signis fuisse
conscriptos. In eiusmodi locum, cuius recta explicatio a con-
structione verborum tota pendeat, cum nuper in Horatio inci-
dissim, haud alienum ab hac scribendi opportunitate videbitur,
quae tunc a me observata sunt, cum lectoribus harum litera-
rum

rum amantibus communicare. Exhibet autem ista, de quibus
nunc differendi erit locus, verba

Carminum L. I, 1, 3 — 15.

Sunt quos curriculo pulverem Olympicum
Conlegisse iuvat, metaque feruidis
Euitata rotis, palmaque nobilis,
Terrarum dominos euehit ad deos
Hunc si mobilium turba Quiritium
Certat tergeminis tollere honoribus
Illum si proprio condidit horreo
Quidquid de Libycis verritur arcis
Gaudentem patrios findere sarculo
Agros Attalicis conditionibus
Numquam dimoueas vt trabe Cypria
Myrtoum pauidus nauta fecet mare.

Difficultatem hic mouent *Hunc* & *Illum*, quae ad quodnam
Verbum referenda sint, magna inter poetae Venusini sospita-
tores agitata lis est, quaeque cum proxime praecedentibus &
consequentibus, vt quilibet lectorum, priusquam aliorum sen-
tentiae praeoccupent animum, vires ingenii in construendis il-
lis periclitari possit, data opera sine omni interpunctione ex-
scripsimus. Iam, priusquam nostra promamus & a virorum
doctissimorum dubitationibus vindicemus, iuuat exponere, qua
ratione praestantissimi Criticorum & Philologorum, qui in Ho-
ratiū commentati sunt, loco huic vexatissimo succurrere sint
conati. Agmen ducat *Ianus Rutgerius*, qui in *Lectiōibus*
Venusinis, editioni Horatii, Traiecti Batau. 1699. duodenis
publici iuris factae, annexis, ita hos versus typis curauit ex-
cudendos:

Sunt

Sunt, quos curriculo puluerem Olympicum
Collegisse iuuat, metaque fernidis
Euitata rotis, palmaque nobilis.

Terrarum dominos euehit ad Deos
Hunc, si mobilium turba Quiritium
Certat tergeminis tollere honoribus;
Illum, si proprio condidit horreo
Quidquid de Libycis verritur arcis.

Gaudentem patrio findere sarculo cet.

Sensum quidem haud plane inficetum efficere istam verborum distinctionem, nemo non videt; sed admodum vereor, ne claudicare videatur oratio, textu tali modo constituto. Nam primum quis, nisi caecutiens, non videt, hiulcam omnique venustate carentem esse verborum consecutionem, si post *nobilis* punctum seu maiorem distinctionem posueris? Pari modo salebrosam horridumque oritur dicendi genus, si *Euehit ad Deos* & *Hunc, Illum*, inuicem coniunxeris. Nunquam igitur mihi persuadebis bone Rutgersi, vt ab Horatio, cui ingenium, cui ore rotundo loqui Musa dedit, hunc tam coactum, tam impeditum verborum ordinem esse profectum credam. Id tamen fatear necesse est, argumentum illud, cui plurimum tribuit Bentleius ad hanc constructionem impugnandam & labefactandam, & quod his verbis apud eundem legere est „ Vnde datum sumis, vt qui magnam vim frumenti in horreis suis occultauerit, continuo ea de causa *ad Deos immortales euehi* dicatur? Haud crediderim, tam facilem tritamque fuisse ad superos viam, iniuriam facere Rutgersio, & ex male percepta eiusdem huius loci explicatione esse ortum. Ipse enim statim subiungit „ Hic se Diis immortalibus parem *putat*, si ad quam

maximos honores perueniat, ille, si amplissimas opes consecutus sit,,

Verum sufficiant haec de Rutgerfii loco huic nostro medendi conatibus, de quibus plura legere cupientem ablegamus ad Bentleium, Dacerium & praecipue Cuningamium, qui copiosissime & doctissime omnium in hoc argumento versatus est.

Iam ad alios transeamus, ex quibus primo loco sese nobis offert *Bentleius*, celebratissimus ille Horatii Aesculapius, Criticorum, qui vnquam vixerunt, facile princeps. Is igitur, enumeratis omnibus, quibus construi possent ista verba, modis, nullum ex iis, siue sensum atque orationis filum, siue emendati sermonis leges spectes, ferri posse, insigni eruditionis apparatu demonstrare studet, ideoque loco, quem in mendo cubare multis verborum lenociniis persuadere nobis vult, medelam criticam adhibere nullus dubitat. En verba eius, maxime huc facientia „Quid igitur fiet? Enimvero correctione locus iuuandus est, priusquam vllam inde sani coloris sententiam extuderis. Eum sic a poeta profectum esse, pro certo affirmare ausim:

Sunt quos curriculo puluerem Olympicum

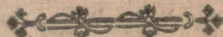
Collegisse iuuat, metaque feruidis

Euitata rotis, palmaque nobilis

Terrarum dominos Euehere ad Deos.

Hunc si mobilium — — Illum si proprio cet.”

Ingeniosa sane & tanto viro prorsus digna emendatio. Illud quoque haud facile quisquam negauerit, latine dici posse *nobilis euehere*, cum *Bentleius* plura Horatii aliorumque poetarum
loca

loca laudauerit, in quibus idem dicendi genus occurrit, & quorum, ut ipse ait, vel solus ille Carm. I, 12.

Hunc equis illum *superare* pugnis *Nobilem* cet.

ad hanc rem confirmandam possit sufficere. Multi tamen fuerunt Critici atque Philologi insignes, Lambertus Bos, Cuninghamius, Dacerius, Sanadonus & Iani in refutanda ista Bentleii correctione, quorum argumentis & me ipsum plane conuictum sentio. Primum enim huic emendationi codices, siue scripti, siue impressi, ad vnum omnes aduersantur, cui rei, vt bene monet elegantissimus Jani, hoc quidem in loco plus tribui debet „quod statim in scriptoris principio, quod fere memoria teneri solet, sic errasse omnes librarios, durum sit statuere” Deinde verbum *euehere* ob saepius repetitam literam *e* eiusque elisionem ob sequentem in voce *ad* vocalem durum & auribus ingratum versum reddere, quo quidem argumento teste Cuningamio iam Lambertus Bos erat vsus, quis est, quin sentiat? Denique minime necessariam & plane superfluam esse hanc viri sagacissimi coniecturam, maxime apparebit, si, quod infra fiet, demonstrauero, nulla prorsus mutatione opus esse, vt sanus, & quem ordo sermonis postulet, ex his verbis efficiatur sensus.

Hunc excipiat *Cuningamius*, acerrimus idemque doctissimus eorum, qui Bentleium castigare sunt ausi. Is in *animaduersionibus in Horatium Bentleianum* cap. XV, p. 273. sqq. fuse & erudite, vt solet, totum hunc locum persequitur, & refutatis priorum quorundam interpretum, inprimis vero Bentleii, constructionibus, ita sententiam suam exponit” Omnino cum Lambino (cuius explicatio praecedat) *Hunc, illum ad euehit* non ad *iuuat* referri putamus, &, quod ille non obseruauit, pronomen *eos*, non *quos*, vt Cl. Bos voluit, subintelligendum” Hunc igitur in modum hos versus distinguit vir acutissimus:

Terra-

Terrarum dominos euehit ad Deos;
 Hunc, si mobilium turba Quiritium
 Certat tergeminis tollere honoribus;
 Illum, si proprio condidit horreo
 Quicquid de Libycis veritur areis.
 Gaudentem cet.

Verum & hanc verborum structuram, vtpote minus naturalem, & omnino, si quid intelligo, profae orationi, quam poeticae, propiorem, mihi a Flacco, omnis elegantiae magistro, profectam non videri, ingenue fateor.

Agmen denique claudat praestantissimus inter nostrates Horatii interpres, Celeberrimus Iani, cuius verba subiungimus. "Male habuit Intpp. illud *hunc & illum*; nulla causa, puto. Est enim, *hunc iuuat*, hic se beatum credit, si mobilium, cet. Sed non putabant viri docti referri posse *hunc ad iuuat*, quod interiecta esset integra sententia, *metaque — Deos*. At ideo non erat poeta, isque *lyricus*, ex grammaticis ac logicis regulis emendandus. Nam licet paullo duriores esse *structuram* ob interpositum *euehit*, non negem; tamen cogitandum etiam, illa, *metaque — Deos*, non esse, nisi colores, sententiae primariae illuminandae adhibitos."

Ex quibus apparet, virum doctissimum, pro eo, quo pollet, acumine, duriusculam esse hanc constructionem, ipsum probe vidisse. Quae cum ita sint, eius, cui minus arrideat ista distinctio, (quod non possum non de me ipse affirmare) esse sentio, vt aliam proferat & defendat huius loci structuram, minori difficultate laborantem. Quid? si ita hoc versus distinguas:

Terra-

Terrarum dominos euehit ad Deos.
 Hunc, si mobilium turba Quiritium
 Certat tergeminis tollere honoribus:
 Illum, si proprio condidit horreo,
 Quidquid de Libycis verritur arcis:
 Gaudentem patrios findere sarculo
 Agros: Attalicis conditionibus
 Numquam dimoueas, vt trabe Cypria
 Myrtoum pauidus naua secet mare.

Quod si hanc constructionem amplectaris, sequenti ordine procedet sermo: *Hunc, si mobilium cet.* — *Illum, si proprio condidit horreo cet.* — *Gaudentem patrios findere sarculo agros* — *Numquam dimoueas, vt cet.*

Atque illam ipsam constructionem, quam, Bentleio teste, *libri scripti editique omnes exhibent*, statim, puto, intelligent lectores, ceteris minus coactam & ingenio latini sermonis magis conuenientem esse. Quod quidem ipse acerrimus eiusdem exagitator, Bentleius, haud obscure concedit, dum indicatis omnibus, quibus hic locus constitui posset, modis, de hoc nostro, quem ultimo loco posuerat, haec addit. "Esto enim, *postrema structura prae aliis tibi arriserit*" cet. Qui igitur factum est, vt praestantissimus quisque Horatii interpret, si Daccerium & Sanadonum excipias, ab hac constructione recederet, & aliam, quantumuis violentiorem, anxie inuestigaret? Verebantur scilicet Viri doctissimi, ne ineptum quiddam atque infulsum, adeoque ab Horatii ingenio longe alienum, hisce verbis, ita constructis, inesset; minime mirandum esse, affirmantes, si, qui honoribus atque diuitiis abundarent, maria percurrere & in quamuis horam vitae discrimen adire nollent. Atque istam obiectionem post Iulium Scaligerum, Lambinum &

B

Ruf.

Rutgerfium vnanimi confensu & iisdem pene verbis repetierunt Viri κριτικωτατοι, Bentleius, Cuningamius, Iani, alii; praecipue vero Bentleius omnem adhibuit operam, vt lectoribus deridendam illam propinaret. Adscribam, ne difficultates eius, quam fequi me professus sum, distinctionis de industria celasse videar, verba Critici celebratissimi huc spectantia „Profecto haud stulte sapiunt, si nolunt se tot & tantis periculis sine causa exponere, neque dubio mari opes quaerere, quas domi iam affatim habent — Metuendum credo erat, ne Pompeio quis vel Caesari vel Crasso persuaserit, vt relictis rebus omnibus mercaturam exercerent,,

Ingeniose, vt solet, ad haec iam Sanadonus respondit; sed quia video, esse etiamnum, qui ista comprobent & omni exceptione maiora putent; operae pretium erit, diligentius in eam rem inquirere & circumspicere, si qua forte proferri insuper a me possint, quae ad refellendam istam Virorum Clarissimorum obiectionem faciant.

Videamus primo de argumento carminis, quod quidem tam clarum ac manifestum est, vt inter omnes melioris notae interpretes de eo constet. Summam scilicet eorum, quae lyricis coloribus ac imaginibus hic depinguntur, & vberius disputantur, paucis hisce verbis complecti possis: *Trahit sua quemque voluptas. Inde fit, vt cuius mortalium certum quoddam vitae genus prae aliis arrideat, cui igitur mature sese addicit, quodque, licet aerumnosum saepe ac molestum, tanquam omnium bonorum finem per totam vitam sequitur & haud facile alio, splendidiori forsitan & quaestuosiori, permutat.* Posterius poeta pro ingenii copia ac vbertate, qua nemini cum antiquiorum tum recentiorum cedit, diuerso ab hoc

hoc dicendi genere, pedestri scilicet orationi propiore, festiue
ita exposuit Serm. I, 1, v. 15. sqq.

— — — Si quis Deus, en ego, dicat,
Iam faciam, quod vultis! Eris tu, qui modo miles,
Mercator: tu consultus modo, rusticus: hinc vos,
Vos hinc mutatis discedite partibus. Eia,
Quid statis? Nolint cer.

De sex prioribus carminis nostri versibus, vtpote ad propositum meum nil pertinentibus, supersedeo dicere. Sed qui statim sequuntur, iam diligentius erunt excutiendi. Pingit Flaccus, quod quidem prorsus dubio caret, inde a v. 7 — 19. quatuor, eaque multum inter se discrepantia, hominum genera; v. scilicet 7 & 8 honorum desiderio aestuantem; v. 9 & 10 auarum praediuitem, immensa latifundia, ex quibus magnam frumenti vim colligat, possidentem; v. 11 & 12 agricolam paterna rura bobus exercentem suis, & in eo beatissimum se existimantem; v. v. denique 15 — 19 nautam, saepius quidem ventorum rabiem expertum, sed tamen ob quaestum, qui inde redeat, forsitan etiam, quod a teneris ei rei affueuisset, periculosissimum hoc vitae genus in deliciis habentem. Nam, vt ait Pindarus apud Sextum Empiricum Pyrrh. hypotyp. p. 18, quem locum poetae nostro hic ante oculos fuisse, fatentur omnes,

Τερπεται και τις εκ' ιδμ' ελιον

Nai θαρ vos διασειχων.

Iam de tribus prioribus, qui hic in scenam prodeunt, hominibus poetam affirmare, etiam amplissimarum opum certa spe permoueri eos non posse, vt vitae ratione semel instituta decedentes nautae fiant, & nihil, a re & loco alienum, ei rei

B 2

in esse,

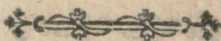

inesse, equidem persuasum habeo. Quod ad agricolam attinet, paucis iugeris contentum, per se id patet, nec est, qui negat. Idem vero num de feneratoro, plurimum agrorum possidente, & de eo, cui summorum magistratum obtinendorum sit explorata spes, dici etiam possit, illud, utpote quod a viris egregie doctis in dubium vocari, supra vidimus, nunc erit inquirendum. Incipiamus ab avaro, immensam frumenti copiam proprio horreo quotannis condente. Hunc igitur Flaccus vel Attalio conditionibus impelli umquam posse negat, ut spreto priori vitae genere nauigandi periculum adire velit; id vero est, adeo hunc hominem vitae consuetae amore captum esse, ut & amplissimae opes, pro conditione propositae, permouere eum nequeant, ut aliam vitae degendae rationem deligat, v. c. mercator fiat & fluctibus sese committat. Periculosum quidem est, fateor, hoc vitae institutum, verum non *sine causa*, ut falso adserit Bentleus, vel *exigui lucelli causa*, ut Rutgerius, suscipere illud iubetur, sed Attalio conditionibus, quod idem est, ac si Croesi diuitias poeta memorasset; illas enim, perinde ac has, in proverbium abiisse, norunt omnes. Magnum sane & efficax incitamentum, quo sine dubio a vita consueta se abstrahi pateretur avarus ille, nisi tot ac tanta pericula, cum quibus nauigantibus luctandum est, & quae fortassis, quod ab isto vitae genere semper fuerat alienus, re maiora sibi fingit, nimium terroris ipsi incuterent. At enim, obiicit Bentleus, quid opus est, *dubio mari opes quaerere, quas domi iam affatim habeas?* Id quidem nollem excidisset tanto viro. Nam quis quaeso est rerum humanarum tam rudis, ut nesciat, quam vera sint illa poetarum, *Semper avarus eget, & Crescit amor numi, quantum ipsa pecunia crescit.* Crassum certe, adfatim diuitiarum iam domi habentem, seu potius omnium Romanorum locupletissimum, nulla alia re, quam auri sacra fame, incitatum, periculosissimam ipsique exitia-

exitiatem contra Parthos expeditionem suscepisse, in vulgus notum est.

Satis puto dictum est ad demonstrandum, v. v. 9. & 10. faluo ac sano sensu v. v. 13. & 14. iungi posse. Superest, vt ultimo loco idem etiam de v. v. 6. 7. & 8. euincere allaboremus. Atque illud, quod primo obtutu plurimum difficultatis mouet, minus nunc habebit negotii, cum, quae de priori loco disputata sunt, maximam partem etiam ad hunc possint referri. Contineri his v. v. picturam hominis, honorum cupidi & ob id popularis aurae captatoris, inter omnes constat. Eundem gloriae & honorum illecebris adeo irretitum esse, poeta Venusinus affirmat, vt spretis & posthabitis omnibus aliis, quae magni solent facere mortales reliqui, omnem operam in eo collocet, quo dignitate super alios emineat. Cui tu, pergit Horatius, si vel Attali regnum diuitiasque praemium propofueris, numquam persuaseris, vt mutato vitae instituto mercaturam faciat. Fuit quidem, non nego, nunquam in magno honore mercatura apud Romanos, sed iterum iterumque in mentem reuocandum, Attalicae conditiones quantum valeant ad regenda & immutanda hominum studia; vt mihi quidem, qui grauius ambitione laboret, pingi non potuisse videatur. Fraudi fuit, opinor, viris doctissimis illud, *tergeminis tollere honoribus*; sed cum verba poetae, eiusque lyrici, non ad viuum omnia refecanda sint, nihil aliud equidem hic reperio, quam hominis ambitiosi doctam, qualem amare solent vates, *περιφραση*, quod etiam ordo ac series totius Carminis docet. Minime igitur cum Bentleio de Pompeio aliquo, vel Caesare, vel Crasso hic cogitandum, sed de eo tantum, qui ad summos magistratus adspiret, ideoque vulgi gratiam sibi conciliare, omni opera studeat. Verum haec haec — Superfunt enim alia quaedam exponenda, quae propius ad nos spectant.

Primum commemoranda est insignis illa rerum nostrarum commutatio, cum BENNERO, quem per quinquaginta pene annos antistitem, omni mea laude superiorem, habuerat paedagogium nostrum, inter coelites relato, a Serenissimo Principe, patriae Patre Optimo, prouincia eius demandata est S. V. ROSENMÜLLERO, Theologo per totam, quam late patet, Germaniam Clarissimo. Cuius cum doctrinae copia & mira, qua omnes bonos complecti solet, humanitas satis superque iam innotuerint, abstinemus a Viri S. V. laudibus, quibus rite praedicandis impares nos sentimus, nec tam IPSI de grauissimo & honorificentissimo hoc munere, quam patriae de tanto Viro gratulamur, quo duce & auspice certo speramus atque confidimus, fore, vt & paedagogium nostrum maiora in dies capiat incrementa.

Reliquum deinde est, vt MAGNIFICVM RECTOREM, MAGNIFICVM CANCELLARIVM, vtriusque Reipublicae PROCERES, & quotquot Musis nostris fauent, omni, qua decet, obseruantia rogemus, vt splendida sua praesentia velint condecorare Lycei nostri solemnia, d. XIV. & XV. Aprilis sueto more peragenda. Instituetur primum examen publicum; deinde vero die altero hora pomeridiana II. quidam disciplinae nostrae alumni, declamatiunculas recitaturi, hoc ordine prodibunt:

E clas-

E classe I.

- Henric. Ern. Elwert, Giff. *De luxu Romanorum* aget.
Frid. Theoph. Balser, Butisbacensis. *Praedicabit l'a-
mour de la patrie.*
- Io. Conr. Keller, Giffensis. *Demonstrabit Das laecher-
liche und ungereimte des Höchmuths.*

E classe II.

- Ludov. Ern. Theoph. Schulz, Hasso - Regiomontensis.
*Quaedam incitamenta virtutis, e consideratione bel-
li depromta, exponet.*
- Ludov. Guiliem. Steinberger, Herchenhainensis. Ex-
hibebit *Schilderung eines Erdbebens.*
- Carol. Helfric. Theodor. Nies, Giff. Canct *Le siecle
pastoral.*
- Ern. Ludov. Guilielm. Nebel, Giff. *Suauissimos inde-
fessi laboris fructus enarrabit.*
- Henr. Frid. Christian. Sues, Giff. *Pinget Den morali-
schen Character der Roemer.*

E clas-

E classe III.

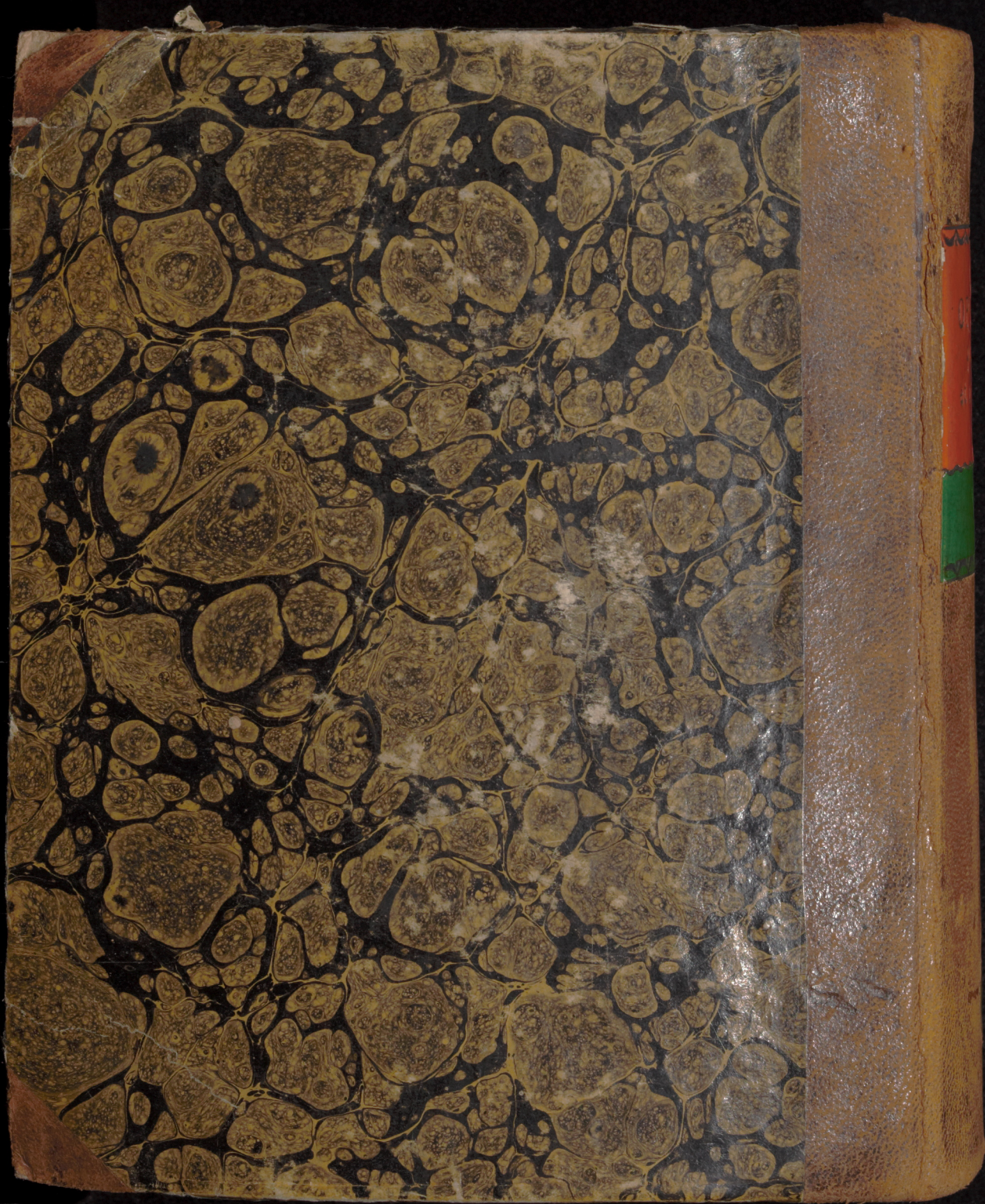
Carol. Ludov. Langsdorf, Giff. Adumbrabit *Die Sitten der alten Perfer.*

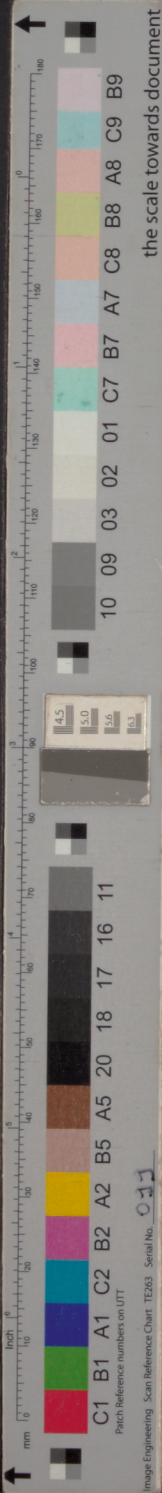
Philipp. Henr. Io. Krach, Giff. Celebrabit *Das Lob des Soldatenstandes.*

Ludov. Guilielm. Zimmermann, Giff. Quaestionem instituet: *Ob die Welt immer schlimmer werde.?*

2. v. reg. 1850

II

ffem in percensendis Taciti erroribus, si plagu-
atque laetissimus Serenissimi DVCIS regnan-
RICI Natalis id permetteret. Summo vitae
o sunt pietatis publicae officia persoluenda, si qui-
is nostris, superiori anno pro salute Tanti Ducis
et satiffecit, vt valetudine vtatur prospera.
felicitem non extollere modo humillimis lau-
, sed diutinam quoque porro a DEO impetrare
quidam Iuuenes, Dicent enim cras hora IV.
hoc ordine.

FREDVS IACOBVS CHRISTIANVS PRÜSSING,
ndick-Megapolitanus, Natalem DVCIS re-
is FRIDERICI indicet, Eiusdemque merita
incipit, FRIDERICO FRANCISCO, in
ous illis, quae Principem, ad imperium natum,
ie ornant, doctrinis bene et sapienter instituen-
udabit oratione germanica.

STIANVS FRIDERICVS LVDOVICVS ROENN-
, Gustrouiensis, Horatii versum Libr. I. Od. II.
mes dici pater atque Princeps; carmine latino
oretabitur.

ESTVS GVSTAVVS CHRISTIANVS ZELLER,
Megapolitanus, de damno, quod rei publicae
superstitio, duce Cicerone de diuinatione Libr.
p. 72. oratione latina dicet.

NNES GODOFREDVS SIMONIS, Gustrouiensis,
onis verba; Sanctitate et religione sublata, per-
tio vitae sequitur, et magna confusio, de natura
um Libr. I. Cap. 2. oratione gallica illustrabit.

VVS ADOLPHVS FRIDERICVS HAHN, Gustroui-
de homine in sacris nascuto, seu religionis et
pieta.